

УДК 372.3+372.4

Галина Коберник
Halyna KobernykНАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМАTHE SUCCESSION OF PRESCHOOL AND ELEMENTARY SCHOOL
EDUCATION AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

Стаття присвячена розв'язанню існуючих протиріч між дошкільним і початковим шкільним освітніми етапами. Автор запропонувала ефективні організаційно-методичні основи наступності між ланками дошкільної та початкової освіти та місце ВНЗ у підготовці вчителя, спроможного вдосконалити шляхи вирішення проблеми, яка розглядається в статті.

Ключові слова: наступність, дошкільний заклад, початкова школа, вихователь, учитель, навчально-виховний процес.

На сучасному етапі суспільного розвитку освіта перетворюється в одну із найбільших і важливих сфер людської діяльності, яка тісно переплетена з усіма іншими галузями суспільного життя.

Проблема наступності в системі освіти не нова. Ще Я. Коменський, Й. Песталоцці, С. Русова, К. Ушинський обґрунтували думку про взаємозв'язок «підготовчого навчання» і «методичного навчання в школі».

Зокрема, проблема наступності завжди була в центрі уваги психолого-педагогічної науки (Е. Баллер, В. Гурська, О. Киричук, М. Махмутов, С. Рубінштейн, В. Сластьонін та ін.) Ця проблема в навчально-виховному процесі дітей старшого дошкільного й молодшого шкільного віку досліджувалась такими педагогами та психологами, як Л. Артемова, О. Богданова, А. Богуш, З. Борисова, А. Запорожець, О. Кононко, Г. Люблінська, О. Савченко, В. Сухомлинський та ін.

Проте, до цього часу існують протиріччя між дошкільним і початковим шкільним освітніми етапами, що несе деякий відбиток у подальшому засвоєнні знань та набутті вмінь і навичок, зокрема: необхідністю впровадження нових підходів до реалізації принципу наступності в навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку і а) реальним станом підготовки освітян до цього інноваційного процесу; б) відсутністю їх науково-методичного забезпечення [4].

Метою нашої статті є розгляд деяких організаційно-методичних основ наступності між ланками дошкільної та початкової освіти.

Вивчення стану питання в теорії та практиці показує, що наступність найчастіше розуміється вузько і часто розглядається як інформативна підготовка дитини до нової сходинки в освіті, як освоєння змісту шкільних курсів, що призводить до несформованості готовності до школи негативно відбивається на успішності навчання дитини, комфортності його перебування в класі. Навчання у школі, починаючи з 6 років, ще більше актуалізує проблему наступності.

З проблемою наступності навчання і виховання пов'язана проблема їх перспективності. Якщо наступність означає врахування рівня розвитку дітей, з яким вони прийшли до школи, опору на нього, то перспективність навчання і виховання полягає у визначенні пріоритетних напрямів підготовки дітей до школи. Наступність є передумовою спадкоємності навчання та виховання – врахування школою рівня знань, умінь і навичок дітей, їх подальший розвиток; перехід від навчально-ігрової до навчальної діяльності. Наявність внутрішнього зв'язку в змісті навчально-виховної роботи, методах педагогічного керівництва, формах організації

діяльності в дитячому садку та молодших класах школи забезпечує цілісність процесу розвитку, навчання та виховання дитини [2].

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок, що вчені під наступністю розуміють:

- органічний зв'язок загального фізичного, духовного розвитку на межі дошкільного та шкільного дитинства, внутрішню готовність до переходу від одного рівня розвитку до наступного вищого;

- взаємозв'язок у змісті навчально-виховного процесу;

- наступність у формах і методах навчання;

- готовність дітей до навчання в школі й адаптацію до нових умов життя, перспективні зв'язки між віковими лініями розвитку;

- необхідну умову безперервної освіти дітей дошкільного та молодшого шкільного віку на рівні цілей, завдань і принципів відбору її змісту відповідно до визначених ефективних психолого-педагогічних умов, необхідних дитині для нового кроку у власному розвитку.

Тобто, наступність – поняття багатогранне. Це і соціальна адаптація дитини в нових умовах, і необхідний рівень розвитку творчої уяви, і формування певних комунікативних умінь. Наступність включає в себе елемент підготовки дитини до навчання в школі, тобто оволодіння нею необхідним обсягом знань і вмінь. Розглядаючи підготовку дитини до школи як елемент наступності, виокремлюємо три складових компонента: змістовий, методичний і діяльнісний (поведінковий). Змістовий компонент розкриває структуру і принципи відбору змісту в дошкільних установах і першому класі початкової школи. Дуже важлива наступність у змісті процесу навчання в школі та вихователя дошкільного навчального закладу.

Аналіз педагогічного досвіду дозволяє говорити про наступність як про двобічний процес, який на етапі дошкільної освіти сприяє збереженню самоцінності і формуванню фундаментальних особистісних якостей дитини, тих досягнень, які є основою її успішного навчання в школі. У той же час початкова школа, як наступник дошкільної освіти, враховує досягнення дитини-дошкільника і буде своєю педагогічною траєкторією, спираючись на її індивідуальний потенціал. Таке розуміння наступності дозволяє реалізувати безперервність у розвитку та освіті дітей.

Сучасні науковці, зокрема А. Богущ, О. Кононко, О. Савченко, та педагоги-практики звертають увагу на неузгодженість у змісті, методах керівництва та формах організації педагогічного процесу дошкільних закладів і шкіл.

Розглядаючи психолого-педагогічний аспект проблеми наступності, вітчизняні вчені (З. Борисова, В. Гурська, О. Киричук, Ф. Шелухін) виокремлюють три напрями її забезпечення в роботі дитячого садка та школи.

Перший напрям пов'язаний із усією виховною роботою в дитячому садку, що спрямована на загальну підготовку дитини до шкільного навчання.

Другий напрям передбачає спеціальну підготовку дітей до тих предметів, які вони вивчають у початкових класах.

Третій напрям наступності у роботі дитсадку і школи – це, з одного боку, взаємодія дошкільної установи і загальноосвітньої школи, а з іншого – спільна діяльність школи, дитячого садка і батьків з підготовки дітей до шкільного навчання [4].

Дошкільні працівники повинні добре знати вимоги школи, при цьому не тільки обсяг змісту знань, але й їх якісні особливості: якого характеру знання та вміння необхідні першокласнику. Разом з цим дуже важливо, щоб учителі шкіл мали досить чітку уяву про рівень готовності дітей до школи. Тоді вчитель знатиме з чого починати роботу за програмами першого класу, на що йому опиратися, від чого відштовхуватися, на чому зосередити увагу учнів, на вироблення яких умінь відвести більше часу.

Тому, важливим аспектом у реалізації наступності є визначення рівня готовності дитини до початку шкільного навчання. Це дає змогу розв'язати одне з основних завдань початкової